

Vychodziť u aŭtorki i piatnicy.

Hod vydávnia XXII.

Redaktar pryjmaje 9—10 hadz.

Dumajuć, što apublikawańnie hetaj „knihi“ mieła na mecie pakryžawać plany sajuźnikaŭ.

Litowiec, Litvie, u Litvie

Pavažany

Panie Redaktaru!

Prašu zmiaścić u nastupnym № „Krynicy“ maju uvahu da nadrukavanaha ũ № 18 h. h. artykulu „Litva, ličvin, litoŭski“.

Kožnaje slova treba razhladać nia tolki sa starany *formy*, ale i sa starany *źmiestu*. Używany ũ staroj białaruskaj litaraturnaj movie (XV—XVIII st.) nazoŭ „litvin“ (=ličvin) nie aznačau nacyjanalności, bo tady hetaha paniaćcia jašče nia było; ludziej adroźnivali abo pa viery abo pa miescu pachodźańnia i stałaha žycharstva. Hetak, prykladam, nazovy litvin, rusin, palanin, draŭlanin, palačanin, smalanin, mieščanin i h. p. ničoha nie havorač ab nacyjanalności, a tolki pakazvajuć pachodźańnie ludziej, katoryja mohuć być u toj samy čas roznaj rasavaj prynaležności, roznaj nacyjanalności. Nas, białarusau, taksama časta nazyvali „litvinami“, „Litvoj“, a našu movu „litoŭskaj“, bo białarusy żyli ũ mieščach Litvy. Pa svajmu źmiestu sufiks *in* dla taho isnuje, kab pakazać miascovaje pachodźańnie: ziemianin—siaźić, pracuje na ziamli, sielanin—žyvie ũ siale, mieščanin—žyvie ũ mieście (horadzie—haražanin), palačanin—z Polacka i h. d.

Prymietniki, stvoranyja ad imionaŭ z sufiksam *in* jość takija: sialanski—ad sielanin, miaščanski—ad mieščanin, ziamianski—ad ziamianin, palačanski—ad palačanin, rusinski—ad rusin i h. d. Pavodle analohiji ad slova litvin (=ličvin) treba było-b mieć prymietnik

„litvinski“ (ličvinski). Adnak my havorym i pišam „litoŭski“. Kali-ž isnuje prymietnik, dyk pavinna isnavać i adpaviednaje jamu imia „litowiec“. Heta imia i formaj i źmiestam jość nie maskoŭskaje, a čysta białaruskaje, jak i slovy „viaskoviec“, Rūhustoviec, Dziaŭlaviec, Kosaviec, Škloviec, Rahačoviec“ i h. p. U padadzienych imionach sufiks (ustaŭka) *ov* (*av*) nie žjaŭlajecca čužym i dla białaruskaj movy: jon užyvajecca dla bolš točnaha akreśleńnia pryrodnaha pachodźańnia (aŭtochtonnaści) čalavieka, nacyi. Sufiks (ustaŭka) *ec*, akrom taho, ukazvaje jašče i na charakternyja asablivaści ludziej, jak u slovach kasiec, kupiec, šaviec, kraviec i h. p. Znača, i ũ slovie „litowiec“ ustaŭka *ov* pakazvaje, što čalaviek z hetym imiem jość aŭtohton Litvy, a ustaŭka *ec* nadaje hetamu aŭtohtonu jašče i pryrodnaja, tolki jamu adnamu charakternyja, aznaki. Adhetul jasna, što slova „litvin“=„ličvin“ nia moža zamianiac slova „litowiec“, kali my chočam točna akreślić nacyjanalnuju prynaležnaść. Slovy: „U Litvie žyvuć litviny“ i „U Litvie žyvuć litoŭcy“ nie žjaŭlajecca tožsamymi pavodle svajho źmiestu i značeńnia: „litviny“—*ūsie* žychary Litvy, „litoŭcy“—žychary *litoŭskaj nacyjanalności*.

Formy davalnaha i miesnaha skłonaŭ ad slova „Litva“ (Litvie, u Litvie) nia varta padparradkavać zakonam białaruskaj fonetyki i pišać „Ličvie, u Ličvie“. Nazova kožnaj dziaŭčavy maje nia tolki miascovaje, ale

i mižnarodnaje značeńnie. Formy-ž „Ličvie“, „u Ličvie“ žjaŭlajecca niezrozumielymi navat dla slavianskich narodaŭ, katoryja nia znajućy zakonaŭ białaruskaj movy, mohuć dumać, što hetaja slovy pachodziać ad dziejaslova „lič“. Dziela hetaha ũ imieŭni „Litva“ treba pakinuć niaźmiennym kareŭ Lit (Liet) va ũsich formach slova, jak heta užyvajecca va ũsich jazykoch.

Na padstavie vyšejpadadzieńnaha maju nadzieju, što slovy „litowiec, Litvie, u Litvie“ zdabuduć pravy hramadzianstva ũ našaj litaratury.

Z vialikaj pašanaj

26.III.1940.

A. Matač

* * *

Maje vyjaśnieńni da chormaŭ nazovaŭ „Ličvin, Litowiec“ nia byli jakimiś navukovymi daśledavanniami, ale datyčyli žjaviščaŭ usim čysta jazykaviednikam, a častkava jniejazykaviednikam, viedamych; dziela taho ja staraŭsia vyjaśnić jich drabiazna, majučy naŭviecie šyrokija masy. Adnak siarod hetych masaŭ lučajucca adzinki z filozofičnym składam rozumu, katoryja ũ najprostšych rečach znachodziać temy da razvažanniaŭ, a niama prytym dziva, što, nia budućy adumysloŭcami, časta mylajucca. Dykže na 100 prac. mylajecca sp. A. Matač u svaim liście.

Razhledzim jahony list.

Dalej sp. Matač mylajecca ũvažajućy, što jość niekija adumyslovyja sufiksy ũ nazovach, abaznačajućych nacyjanalnaść, i što hetkim sufiksam jo sufiks *-ov-*. Nacyjanalnyja nazovy paŭstajuć z pryčyny historyčna-ha prypadku. Adnyja z jich paŭstajuć ad zajmanaj narodom

miascovaści (*Palanin, Palak*), u druhich adzin plamienny nazoŭ, pašyrajućysia na jinšyja svaje plamiony, robicca nazovam nacyjanalnym (*Kryvič, Čach, Serbin*), u trejcich byvaje pryniesieny čužym plemieniam (*Rusin, Baŭharyn, Prancuz*), jašče ũ jinšych paŭstaje ad staličnaha miesta (Rymlanin-Romanus, Maskal), byvaje nakinieny abo pazyčany ũ susiedzieŭ z jichniaje movy i h. d. i h. d. A dziela taho što roznyja mienavanyja slovy-nazovy ũ svajim spačatnym značeńniu majuć roznyja sufiksy, to niama i nia moža być nijakich adumyslovyh sufiksaŭ, abaznačajućych nacyjanalnaść. Heta možna prosta pabačyć, žviarnuŭšy ũvahu na toje, jakija ũ našaj ci jinšaj movie jo sufiksy ũ nazovach nacyjanalności.

Mylicca aŭtor listu kažućy, što sufiks *-ov-* „užyvajecca dla bolš točnaha akreśleńnia (treba skazać—*aznačeńnia*—J. St.) pryrodnaha pachodźańnia (aŭtochtonnaści) čalavieka, nacyi“. Praŭda, kali my kažam „dačka Dzianisava“, dyk možna bylo-b padumać, što tut sufiks *-ov-* (*-ov-*) abaznačaje pachodźańnie, ale adnačasna kažacca „*švinčo, kuryca Dzianisava*“ i z hetaha vidać, što ab nijakim pachodźańniu nia moža być hutarki, ale što mienavany sufiks, po bač iz jinšymi sufiksami, abaznačaje prynaležnaść. Sufiks *-ov-* balej abo mieniej pašyran ũ usich slavianskich movach, jość jon i ũ movie białaruskaj (a ci ja kazaŭ, što niama?).

Dadam, što *-ov-* u „Litowiec“ nie spačatnaje, jak u „viaskoviec“, ale iz spačatnaha *-v-* (*Litvovcb*).

„Sufiks—*ec*—kaža dalej aŭtar listu—akrom taho (značycca

Vincuk Advažny:

Praz mora — akijan

(Padarož u 1939 b.).

21.III.1939. Voš ja ũžo na Siarodziemnym mory.

17-ha sakavika rušyŭ naš paraplau „Jean Laborde“ (15.000 tonn) z Marsylii ũ Šanghaj. ũžo drugi raz adbyvaju takuju padarož, ale iznoŭ baču šmat novaha—jakraz baču toje, što ũ 1936 h. praspau. Adrazu mora spatkała nas bakavym afrykanskim vietram i pačalo kačać leva-prava; ale ničoha, tryvajem! Dyk skora pierajšo na „vašmiorku“—heta zbivaje z noh samych stojkich—voš-ža inšym było ũžo i nia lohka—„zapiajali na ryžskuju notu“. Siahonnia majem viecier u vočy—heta ũžo dobra: chvali roŭnyja; karabiel idzie 365 mil morskich u paru (u sutki), h. zn. kala 640 kilom.

U takim novačasnym paraplavie čujem sia całkom biašpiečna: što nam vietrybury, kali žyviom u mahutnaj, žalezam akutaj, krepasć! Ale... naša moc—sa ũsim niamocnaja: hety hordy paraplau kłaniajecca kožnaj chvali, chistajecca i dryžyć ad vietru, i nadta-ž jon maleńki ũ biaźmiernym mory!

Pašla abiedu byŭ u nas probny alarm: usie adzieli korkavyja pajasy, pabiehli da zapasnych łodak i byli hatovy ũciakać z parachuodu—voš zapraŭdnaje „memento

mori“—„pomni ab šmierci!“—bo ũsio moža zdarycca—ci pažar, ci „avaryja“—za štoś začepim, stukniemsia i... tahdy pa ũsiom!

Padjaždžajem da vyspy „Monte-Christo“, h. zn. „Hara Chrystovaja“. Dzikaja, surovaja skała, jak kapa siena, uzdynajecca z mora, nia vidać na joj ni znaku žyćcia—kamień hluchi i zamioršy. Čamu tak dziŭna nazyvajecca? Musić padobnaja jana da hary Kalvaryjskaj. Tymbolš mnie prypomniałasia Kalvaryja, bō prajaždžali la Monte-Christo ũ piatnicu, a hadz. 12-aj dnia.

Pad italjanskim bieraham bačym, u hrupie vastravoŭ Liparskich, vostraŭ-vulkan Stromboli. Heta cud-hara! Vyhładaje siarod nočy, jak čaradziejskaja kuźnia z dvuma ahniemi: u adnym hrejuć žaleza, a ũ druhim—mienšym—kujuć... Iskry snapom vylatajuć u padniabiešsie. Nie mahli my nahladziecca. Ale... u 1936 h. bačyŭ ja Stromboli dniom. Nie pavierycie, što na kancy hetaha vastraŭka prylipla niemaloje miastečka? A navat na samym baku vulkanu my bačyli z dziesiatok chaŭtaŭ, jakija stajać na abryvistym, krutaholovym bierahu. Jak jany tam dachodziać da mora i da taho miastečka, my ũ padhornyja binokli nie mahli zrazumieć. I jakoje tam žyćcio pad iskrami, u hrazie vulkanu, na kamianistaj nieŭradžajnaj hare—saprady, trudna žmierkavać. Kab ich puściŭ na našu hładzienkuju Białaruś,

dyk peŭna tancavali-b z radaści! Praz binokli bačym malusieńkija paletački—harody, takija, jak i ũ druhich miascach harystaj Italii. Heta praca mnohich pakaleńniaŭ. Vykuvajuć u skalach placok-zahončyk, nanosiać na jaho ziamlu z dalokaj daliny i... siejuć. Abkladvajuć baki zahonu kamieŭniemi, časam murujuć ścianu, a vyšej—taksama robicca drugi zahončyk, jašče vyšej—treci i h. d. Mnie zdaryłasia vidzieć celyja hory ũ takich paloch—pa zahonaŭ 50—60. Voš dzie kataržnaja praca! Siejuć vinahrad, sadziać aliŭkavyja drevy i roznaje varyva. Vadu pad suchi hod nosiać na haru; padčas daždžu loviać u zapasnyja basejny. Nu, i musić nie zdabra narod lezie pad „pialkielnyja piečy“—vulkany, jak Stromboli i Vezuvijs?

Razhulałasia mora—nie mahu dalej pišać—hojdajecca naša chata. Vody biahuć, pieniacca, blutajucca chvali. Dziŭna žmianiŭsia koler vady: z matava-sinij stala zielankavaj. Sonca šviecić čmiana. Što heta značyć—moža budzie bura? Ale my ũžo padchodzim da Port-Saidu. Za kolki hadzin pakidajem heta viečnanienspakojnaje Siarodziemnaje mora, jakoje zaniało nam čatiry dni i čatiry hadziny času—nie, mylajusia!—i dzvie hadziny, bo tut para tryvaje 23 1/2 hadziny, bo jedziem na ũschod sonca, i kožny dzieŭ padhanajem hadziŭnik na 30 minut.

(d. b.)

aprača abaznačeńnia „aŭtoch-tonnaści“—J. St.) ukazvaje jašče i na charakternyja asabli-vaści ludziej, jak u slovach „kasiec, kupiec, šaviec i h. d.“ Nu, a ŭ slovach „palec, dubiec“? — papytajuŭsia ja. Jakija heta „charakternyja asabliwaści“ aŭtar nam nie zachacieŭ skazać, bo jich niamašaka. Sufiks-ec z-bc, jak i-co z-bce (jajco, kołca) ŭ ni-jakim i ica (vadzica) ŭ žanoc-kim rodzie abaznačajuć, pobač iŭ jinšymi sufiksami, tolki žmian-šalnaść, katoraja patolki adču-vajecca, pakolki ŭ vadvapied-nych slovach nia vyvietrafa. Hety samy žmianšalny sufiks— iznoŭ pobač iŭ jinšymi—naparu ūžy-vajecca dziela abaznačeńnia dziejučych asobaŭ (nomina ac-tionis), jak pryviedziennyja aŭta-ram listu, i ŭ jinšych prypad-kach. A slovy žmianšalnyja nia-redka ūžyvajuca i ŭ značeńniu laskavym (siastryca, u pjanicaŭ —barelica i pad.)

Nie zhadžajecca iz tak-ža za-praŭdańciaj, što ŭ XV—XVIII v.v. nia było pajma nacyjanalnaści. Było tady nia tolki nacyjanal-naje pačućcio, ale j nacyjanal-naja ŭviadašaść na't u takoha aŭtaha narodu, jak tahačasna-ja Maskva. U Maskoŭščynie ŭ XV v. raŭvivajecca na't šovinizm, svaju stalicu Masku ūvažajuć za trejci Rym i jinš. Viedama, u poŭnaj miery była ŭ mienav-nyjam čaŭsie nacyjanalnaja ŭviadomaść i ŭ biełaruskaha naro-du. Praŭda, i tady, jak i cia-pieraka, byli narody biaz dziej-naha nacyjanalnaha žyćcia ci nakš kažućy nieŭviadomyja. Mo' aŭtar choča skazać, što daŭniej nia było *aznačeńnia* na-cyjanalnaści. Ale niastača azna-čeńnia ničoŭha nie mianiaje, i ciapier z hetym aznačeńniem usialak byvaje.

(kančatak budzie).

Dr. J. Stankievič

Paviedamleńnie

Biełaruski Centr u Ličvie zakončyŭ užo ŭsie farmalnaści ŭ suviasi z pieraniasieńniem uradu T-va ŭ Vilniu i pry-stupić da pracy. Vodhuki hetaj pracy, jak paviedamleńni i spravazdača ŭ presie i radyjofonie ab koncertach, refera-tach i inš., užo ahulna viedamy. Aprača hetaj dziejnaści, Centr viadzie jšče dziejnaść dapamahovuju. Na kolki adnak pieršaja dziejnaść maje charakter dziejnaści publičnaj, kož-namu dastupnaj, na hetulki heta apošniaja, pavodle statutu T-va, škiravana tolki na siabroŭ T-va.

Heta apošniaje, a tak-ža farmalnaje ŭparadkavańnie siabroŭstva ŭ arhanizacyi majućy na ŭvazie, sekretaryjat Biełaruskaha Centru abviaščaje pierarejstracyju asob, jak-i-ja chočać być siabrami Biełaruskaha Centru ŭ Ličvie: usie, chto choča być siabram hetaje arhanizacyi, pavinien u jaje farmalna zapisacca, padpisvućy adpaviedniuju zajavu. Blankiet zajavy možna atrymać u Sekretaryjacie Centru (što-dzień ad 10 da 12 hadz.). Abviazku pierarejstracyi nie padlahajuć asoby, jakija užo takija zajavy padpisali i padali.

Sekretaryjat Biełaruskaha Centru ŭ Ličvie

Vilnia, 7.IV.1940.

Vilnia, Zavalnaja 1-2

VODHUKI VILNI

Aficyjalna paviedamlajuć:

Dnia 23 kastryčnika 1939 h. „Hieneralny Polski Konsul Ka-zimier Trebicki“ prysłaŭ hiene-ralnemu sekretaru Lihi Narodaŭ piśmo u spravie ŭmowy pamiž Litvoj i Savieckim Sajuzam z dnia 10 kastryčnika 1939 h., na padstavie jakoha Ličvie była pieradadzienu Vilnia razam z krajem. U suviasi z hetym de-lehat Litvy pry Lizie Narodaŭ dnia 29 sakavika siol. prysłaŭ hieneralnemu sekretaru Lihi Narodaŭ piśmo hetkaha žmie-stu:

„Z daručeńnia majho ŭradu maju honar paviedamić Vašu Ekscelencyju ab nastupnym: dnia 24 kastryčnika 1939 h. byli Vy laskavy vysłać Radzie i sia-bram Lihi Narodaŭ piśmo pad-pisanaje „Hieneralnym Polskim Konsulam Trebickim“ ab daru-čeńni ŭradu Litvy farmalnaha prateštu ŭ spravie zaniaćcia jejnym ŭradam abšaru adda-dzienaha Savieckim Sajuzam, a da jaho nienaležačaha. Pakida-

jućy za saboj prava rabić u ra-zie potreby inšyja ŭvahi, urad Litvy užo ciapier zvaročvaje Vašu ŭvahu na hety fakt, što na mocy zakonu majučaha su-viaź z pieradańniem miesta Vilni i Vilenščyny Litoŭskaj Respublicy i z dvustaronnaj umovaj miž Litvoj i Savieckim Sajuzam padpisanaj dnia 10 ka-stryčnika 1939 h., Sajuz Saviec-kich Sacyjalistyčnych Respublik nie addaŭ Ličvie nijakaha ab-šaru. Suverennaść Litvy ŭ Vi-lenščynie Saviecki Sajuz pry-znaŭ užo na mocy mirnaha da-havoru z dnia 12 lipnia 1920 h. Paźniej abšar hety byŭ silkom zaniaty hieneralam Želihoŭskim. Litoŭski ŭrad nikoli nie pry-znaŭ hetaha hvaltu зроблена ŭradam polskim Litva, jakaja pačala ŭžnoŭ panavać u svajej stolicy, ždziejśniła svaje stolet-nija pravy, jakija ani na chvili-nu nie pierachodzili na staranu Polšcy. Prašu Vašu Ekscelencyju abznajomić z hetym piś-mom siabroŭ Lihi Narodaŭ“.

Письмо ў Рэдакцыю

Паважаны Пане Рэдактар! Гэтым маю гонар прасіць Вас аб зьмяшчэньні наступнага:

Лічу абавязкам паведаміць праваслаўнае грамадзянства места Вільні, што я з днём 25 сакавіка сёл. ня лічу сябе ў царкоўнай юрысдыкцыі Яго Найсьвячонства Элеўфэрага, Мітрапаліта Літоўскага і Віленскага.

Прычыны гэтага паважна-га рашэньня пададзены ў маім „Открытом Письме“ на імя Мітрапаліта Элеўфэрага. Экзэмпляр „Письма“ далучаю.

З пашанаю

Архімандрыт

Піліп Морозов

Вільня, 5.IV.1940 г.

Na rabotu ŭ Estoniju

Zhodna z umovaj pamiž ad-paviednymi litoŭskimi i eston-skimi ŭladami, Estonija moža sioleta ŭziać da siabie z Litvy try tysiaćy ziemiarskich ra-botnikaŭ, vyklučna spasiarod vajennych uciekačoŭ i biezra-botnych. Zapisy na vyjezd pryj-maje Estonskaja komisija pačy-najućy ad 8 h. m. ŭ Vilni, pry vul. Astrabramskaj 7. Varunki pracy nastupnyja: u mižčasie ad dnia 15 krasavika da 15 li-stapada mužčyny — hramadzia-nie Litvy buduć atrymliavać nia mienš 22 estonskija karony, a kabiety—27 est. karon u mie-siac(adna estn. karona=1.40 lit.). Niehramadzianie, mužčyny, atry-majuć najmienš 30 karon, žan-čyny—25 karon. U inšuju paru ho-du mužčyny dastanuć naj-mienš 25 karon, a kabiety 20 karon. Košty pierajejzdu ŭ abiedź-vie starony, a taksama vydatki na vybranie adpaviednych da-kumentaŭ pakryvaje Estonskaja Zamiel. Pałata. Padčas pracy ŭ Estonii rabotniki buduć mieć socyjalnaje abiešpiačeńnie.

Hutarki ab haspadarcy

Što pasieješ—to j paźnieš

Jak aceńvać nasieńnie i sadźbu*)

A) Ahulnaja acenka

Užo z samaha vyhladu nasieńnia ha-spadar moža adroźnić zdarovaje j dobreje nasieńnie ad nasieńnia horšaj jakaści, chvoraha, niedaražvitaha, abo nasieńnia inšaha sortu. I tak:

Ziarnio pšanicy pavinna być karotka-je, hruboje, pukataje, z dalikatnaju luskou i z mielkimi raŭčukom. Łuska pšanicy pavinna mieć koler biedna-žoŭty, aŭ čyrvonaj, zaležna ad taho, ci inšaha sortu. Čym hlybiejšy raŭčuk i hrubšaja łuska, tym prašciejšy sort zboža. Plytki raŭčuk, toniečkaja i hładkaja łuska, skrož dobra vypaŭnienaja mukoj, heta aznaka dobrej jakaści nasiennaha ziarniacy, nia tolki ŭ pšanicy, ale j naahul va ŭsich ziarnavych zbažavinaŭ.

Ziarnio žyta zvyčajna byvaje padaŭ-havatym. Koler łuski moža być žaŭtatavy, brunatny, ale najčасьciej zielenkavaty. Žaŭ-tavy abo brunatny koler žytniaha ziarnia-ci, kali nia jość adznakaju asobnaha sor-tu, dyk pakazvaje na toje, što žyta było nieadpaviedna sabrana, abo što ziarnio niedaražvitaje. Šery koler žytniaha ziarnia-

ci, biez zielenkavataha adcienu, pakazvaje, što takaje žyta sabrana było padčas niepahadzi. Pryčynaj takoha koleru łuski časta moža być jejnaja pražmiernaja hrubaść. Kali napr. na ssypcy (u švirnie, u kleci) jość pražmiernaja syraść, dyk u ziarniaci nastajuć pieramieny zapasnych ma-tarjalaŭ, a praz toje koler łuski žmiania-jecca na ciomna-šery abo jarka-brunatny.

Ziarnio jačmieniu (brovaskaha i mly-narskaha) pavinna być karotkaje pukataje, koleru ciarniejšaha. Ulašcivaja dla jač-mieju morščyny pavinny być papiarečny.

Ziarnio aŭsa pavinna być vialikaje i ciažkaje, zaležna ad sortu, mienš ci bolš vypaŭnienaje mukou. Pavinna mieć po-lysk. Avios, jaki zmok, tracić svoj polysk i stanovicca matavym. Sarty z švietlaju luskou stanovicca šerymi, a zalacista-žoŭtyja—čyrvaniejuć abo stanovicca še-ra-žoŭtymi. Koler łuski moža być biely, šery, abo zalacista-žoŭty. Čym cianiejšaja łuska, tym lepšy sort.

Ziarnio bračychi, kali jano zapaŭša-je, dyk heta znak, što jano biednaje ŭ za-pasnyja karmaviny, a tym samym i niapry-hodnaje da pasievu.

Nasieńnie čyrvonaj kaniušyny, zdat-naje da pasievu, musić być poŭnaje, ciaž-kaje i bliskučaje. Łuska maje mieć koler biedna-žoŭty, z fioletavym adcienukam.

Kali-ž nasieńnie matavaje i zusim žoŭta-je, dyk heta kaniušyna biez pary sabrana, kali jšče była niašpiełaj. Staroje nasieńnie paznajecca pa kolery kaštanovym, abo čyrvonym.

Nasieńnie bielaŭ kaniušyny drabniej-šaje, koleru čyrvona-žoŭtaha (kanarkava-ha), z pamarančavym adcienukam. Staroje nasieńnie maje koler brunatny.

Nasieńnie švedzkaj kaniušyny krychu drabniejšaje ad nasieńnia kaniušyny čyrvonaj. Maje formu jajka, z vostryimi kon-čykami. Zdarovaje, šviežaje nasieńnie ma-je žaŭtava-zialony abo ciomna-aliŭkavy koler.

Staroje nasieńnie roznych kaniušy-naŭ niasumlennyja handlary nasieńniem „admaladžvajuć“, abkuryvajuć dymam sierki, kab nadać ziarniaci švietlejšy ko-ler. Takoje nasieńnie možna paznać pa sierkavym zapachu.

Nasieńnie lucerny maje padaŭhava-tuju formu. Šviežaje nasieńnie maje koler łuski žoŭta-brunatny, a staroje stanovicca ciomna-brunatnym.

Nasieńnie burakoŭ musić być čystaje, zusim adnastajnaje što da vialičyni i ko-leru i niepaškodžanaje pry malačbie (nie-papierabivanae).

*) Z knižki „Секреты уряджаю“, Vilnia 1939 h. Cana 50 ent. Dastać možna ŭ redakcyi „Krynicy“

Ci budzie bitva pad Skagerrak

Uvahažusich siahoñnia žviereniena na praliū Skagerrak (kala Danii), dzie žbirajucca z adnaho boku anhlicki, a z druhoha niamiecki vajenny flot. Nia dziva, što ūsie spadziajucca, što tam moža addbycca vialikaja morskaja bitva. Tymbolš, što ū hetym samym miescy była ūžo raz bitva ū 1916 hodie.

Anhlija dahetul hanarycca tym, što žjaŭlajucca ūladarkaj mora. U pierakanañni hetym padtrymlivajucca jana toj šviedamašciu, što ūladaje vialikimi vajennymi karablami i zbrojaj z vializarnaj siľaj ahnia. Hetki ciažki flot prynaroŭleny da bitvaŭ u adkrytym mory i tamu Anhlija i starajucca vyciahnuć niamiecki flot u takuju bitvu. Niemcy adnak budavali svoj flot z inšym abrachoiŭvañniem, na vajnu „partyzancukuju“: niamieckija karabli mienšyja, što da siľy, ale chutčejšyja, bolš zvarotlivyja. Jany cely čas uciakajuć ad bitvy ū adkrytym mory i „skubajuć“ niepryjaciela niečakanymi napadami z bakoŭ, z-zadu i syspadu (padvodnymi lodkami). Adnym slovam anhličanie choćać bitvy ū adkrytym mory, a niemcy takoj bitvy nia choćuć. I ūsia zahadka ciapier u tym, ci niemcy pryjmuć adkrytuju bitvu na mory, ci buduć ad jaje dalej uciakać i da jakoj pary im heta ūdasca?

A tymčasam, jak pišuć hazety, anhlicki flot u vialikaj siľe vyjechaŭ na mora i staić prad praličam Skagerrak, kala bierahoŭ Danii. Anhličanie pry hetym spadziajucca i pryhatavany na vialikija straty, jany rachujucca z tym, što niemcy, kali rašacca na bitvu, dyk spačatku pušćiać vialikuju eskadru bombavozaŭ, jakija „praciarebiać“ darohu i tady tolki na aslabeñnija takoj atakaj karabli anhlickija pojduć u boj karabli niamieckija. Rachujučysia z hetym anhlicki flot zabrau z saboj i vialikija karabli z nahružanymi aeroplanami.

Choć da farmalnej bitvy jšče nie dajšo, to adnak i anhlicki i niamiecki flot vystaŭ napierad svaich patruloŭ, jakija ūžo ūvajšli z saboj u sutyčnašć.

Haŭoŭnyja siľy adnak dahetul stajac na pahlad biazdziejna i čakajuć, kali nia ličyć taho, što ūžo sam fakt zhrypavañnia takoj anhlickaj siľy kala Skagerraku faktyčna zaharadziŭ byccam Niamieččynie darohu ū norveskija vody, praz katoryja dahetul plyli ū Niamieččynu karabli z nahružanaj rudoj.

Ci Anhlija tolki hetym i zdavolicca, ci za ūsiakuju canu budzie staracca ūciahnuc niamiecki flot u adkrytuju bitvu i čym eventualna heta bitva končycca — pakažuć chiba niedalkija ūžo dni.

Saviecka-anhlickaje zbližeñnie?

Hazety pišuć, što anhličanie iduć na spatkañnie Savietam, pryznajuć im prava na ūplyvy ū rajonie Čornaha Mora. Adnachaśna Italii pryznajucca takoj-ž prava na niekatoryja rajony Mora Mižziemnaha i Dunaju. Akančalnaha vyjaśnieñnia hetaj spravy čakajuć pa skančeñni konferencyi anhlickich i francuskich diplomataŭ na Balkanach. — Cikavy tak-ža i artykul

maskoŭskaj „Pravdy“, dzie miž inšym skazana, što Niamieččyna musić prajhrać vajnu prociŭ dziaŭžaŭ, jakija majuć nieščarpalnyja žaroly ludziej i syrca. Kraj, jaki nia maje miedzi, karasiny, kačuka, bavoŭny i inšych syrcoŭ nia moža doŭha viešći vajny. — Na viecier hetkija slovy chiba-ž „Praŭda“ nia kidaje.

Možna pracavać svabodna i bez pieraškod!

Ministr unutranych spraŭ hien. R. Skučas, u hutarcy z pradstaŭnikom žydoŭskaj hazety „Otime“, na pytañnie ab aktualnaj siahoñnia ū Vilenščynie spravie hramadzianstva i pašpartoŭ, miž inšym adkazaŭ:

„Sapraŭdy ličba litoŭskich hramadzian u Vilni dahetul nia jošć jašče značajna. Možna du-mać, što vina hetaha jošć u nieelastyčnašći zakonu ab hramadzianstvie. Majem adnak nadzieju, što sprava heta, katoraj my ūžo zacikavilisia, u chutkim čaśie budzie vyrašana i pryšpiešana... Nia možna adnak zaby-

vacca, što zakon astajucca zakonom!

Mahu adnak zapeŭnić hramadzian Litvy, hramadzianstva katorych jašče nia vyjaśniena i katoryja lojalnyja, što buduć mahčy svabodna i bez pieraškod viašći svaju pracu dalej. Nichto im nie pieraškodzić u zaniatkach i zarabotkach, naturalna z tym varunkam, što dziejnašć ichniaja nie pryniasie škody našaj dziaŭžaŭnaj haspardarcy. Dzieia taho Ministerstva Unutranych Spraŭ pieradaŭ prava vydavañnia dazvolaŭ na pracu ūladam administracyjnym u Vilni“.

Žyćcio u Vilni i Kraju

Hydroelektroŭnia ū Turniškach, budova jakoj 1 h. m. časova strymana, maje być addadziena da vykančeñnia pryvatnaj supalcy Elektra, z 4-ma mil. lit. akcyjnaha kapitału. Mielab jana vykončyc budoŭlu praz 2-3 hady.

Rūtabusnaje spałučeñnie Vilni z Šyrvintami i Vilkamiram (Ukmergė) ūznoŭlena z dniom 8 h. m.

Volnaja prodaž. Ad 5 h. m. pačynajuć kasujucca rehulacija prodažy benzyny, motoryny i gazoliny. Ūsio heta možna ūžo dastać ciapier u vol-

nym handli. Pa kartačkach, pradajucca tolki karasina.

Vybary ū samaŭrady tymčasam jašče nieaktualnyja. Paviedamlajuć ab hetym z kruhoŭ dobra painformavanych.

Niemcy vyjaždžajuć. U niadzielu 7 h. m. vyjechaŭ z Vilni apošniaja hrupa niemcaŭ zapisanych na vyjezd u Niamieččynu.

„Rūta“ — **Kooperatyŭ** (Kantora) pieraniesiena ū novaje pamieškañnie pry vul. Hiedymina 19.

Fabryku cellulozy dumajuć padbudać u Padbrodždzi.

Špiašajcisia skarystać

z lhotnaje padpiski

na „KRYNICU“

da 1-ha maja!

AD 1-ha SAKAVIKA

adčynieny ū Vilni, pry vul. Hiedymina 23,

REPREZENTACYJNY HOTEL

„VIKTORIA“

Prastornyja ventylavanyja ūmeblavanyja nanava-adremantavanyja pakoi. Vanny i ūsie inšyje vyhady.

Pavažanych Turystaŭ pa pryježdzie ū stalicu prosimo astanaŭlacca tolki ū našym hotelu.

Ūlaśnica: Ona Palionaitė-Gabrėnienė.

VOKAM PA ŠVIECIE

Dyktataram viadzieñnia vajny nazyvajuć niemcy anhlickaha ministra lorda Churchilla, jaki ū zreformavanim anhlickim uradzie staŭsia staršynioj usich vajennych ministerstvaŭ: suchaputnych, morskich i pavietranych siľ. Staŭsia heta pa naradzie najvyšejšaj sajužnickaj vajennaj rady, jakaja da taho, pa niaŭdaćy pašyryć vajenny front na poŭnaćy (u Finlandy), daŭa byccam instrukcyi pašyryć hety front na paŭdžionnym uschodzie — na Balkanach i Blizkim Ūschodzie.

Ekanamičnaja vajna sajužnikaŭ prociŭ Niamieččyny, jak ab hetym zjaviŭ anahdaj anhlicki premjer Chamberlain, pašyrajucca. Anhlicki i francuski ūrady pieradali anahdaj uradam Švecy i Norvehii paviedamleñni, što pierastanuć ūvažac ich neŭtralnymi, kali jany buduć prapuskac praz svaje vody karabli, jakija viazuć železnuju rudu z Švecy ū Niamieččynu. Ryžskaja hazeta „Сегодня“ piša, što ūrad niamiecki niečakana vydaŭ zahad ūstrymać transporty švedskaj rudy praz norveskija porty. Zahad hety ūlumaćac usialak. M. in. dahadvajucca, što niemcy choćać hetym adabrać z ruk sajužnikaŭ pryčepku dzieia ūvachodu ū norveskija vody.

Anhličanie prabivajucca i na Daloki Ūschod: ichnija vajennyja karabli kružac kala bierahoŭ Japonii. U Tokio neta vyklykaje niedarazumieñnie i pabojvannie, kab na Daloki Ūschod nie pierakinuśsia jšče i druhi vajenny front (i-šy front tam, heta front japonska kitajski). Anhličanie dumajuć byccam zaminavać soviecki port Uladyvastok.

Či ūviažnie Ameryka? Ameryka ū adnosinach da eŭropejskich padziejaŭ viala palityku „niamiešvañnia“. Apošnim časam adnak prezident Roosevelt heta pravila značajna nadta-maŭ. I z hetaha dla jaho samoha ciapier atrymaŭsia nie maty chlopac: u „Bieľaj Knizie“ niemcy dokumentami pakazvajuć, što amerykancy vinavaty za vybuch vajny, a ciapier jašče ūploŭšia syecyjalny pasol Koosevelta Welles u niaavyraznuju historyju z „novaj kartaj Eŭropy.“ — Slovam — chlopac.

U Niamieččynie zaŭvažajucca zvarot u kirunku Madziarščyny. Dahetul bolš uvah žviartalasja na susiedni Madziarščyny, Rumyniju, jakija dahetul majuć miz saboj sprecki za supolnyja hranicy. — Z školnych prahraŭ zahadana vykinuć navučañnie relihii. — U česka-moraŭskim Protektaracie vydadzieny zahad, kab ad 10 h. m. ūsie dziaŭžaŭnyja čynoŭniki i vučyciali sklaŭdali prysiahu na vier-našć nia tolki prezidentu Protektoratu, ale taksama Hitleru i samaj Niamieččynie. — Kancler Hitler dekoravaŭ ordenam rycarskaha železnaha kryža hien. Rundsteta, jaki kiravaŭ vajennymi operacyjami letaš ūvosieni prociŭ Polšcy.

Na zach. froncie usilivajucca bai, pierad usim u pavietry. Anhlickija aeraplany zrabili nalot na niamiecki port Wilhelmshafen, ale ab škodach pavažnych hetaha nalotu tymčasam nia čuvać.

Italija pryhataŭlajucca da vajny. U minuty čacvier Mussolini prymaŭ načalnika vajennaha štabu maršala Badoglio, z katorym bolš hadzi-ny radziŭsia ab vajennym pryhatavañni Italii. Niadzielnaje radio pavieda-miŭ ab novaj mobilizacyi niekalkich hadoŭ u Italii.

Mižnarodny kirmaš, viaśnany ū Prazie českej adčyniŭsia 31 m. m. Na kirmašy pryjechaŭ kupcy z Holandyi, Hrečy, Rumynii, Norvehii i Danii.

Koosevelt budzie havaryć pramovu praz radio dnia 15 h. m.

HRAMADZIANIE: Prysylajcie adrasy svaich znajomych, kab i jany mahli atrymać probny numer „Krynicy“.